

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Liberec 2019

Miluše Žajdlíková

Poznávání volně žijících zvířat v předškolní přípravě

Závěrečná práce

Studijní program:

Studijní obor:

Autor práce:

Vedoucí práce:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství

Miluše Žajdlíková

ThDr. Kateřina Brzáková Beksová, Th.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání závěrečné práce

Poznávání volně žijících zvířat v předškolní přípravě

<i>Jméno a příjmení:</i>	Miluše Žajdlíková
<i>Osobní číslo:</i>	P18C00032
<i>Studijní program:</i>	DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků
<i>Studijní obor:</i>	Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
<i>Akademický rok:</i>	2018/2019

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Vypracování pedagogického projektu pro předškolní děti zaměřeného na téma volně žijících zvířat.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava a zpracování pedagogického projektu, formulace závěrů.

Metoda: Projekt.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

FRONĚK, Jiří. 1996. Zvířata v životním prostředí: manipulační atlas. Praha: Blug. ISBN 80-85635-67-4.
MAŘÍKOVÁ, Renata. 2001. Jdeme do školy: na školu jsme připraveni!. Brno: MC nakladatelství. ISBN 80-238-9942-2.
SVOBODOVÁ, Eva, VÁCHOVÁ, Alena, VÍTEČKOVÁ Miluše. 2012. Do školky za zvířátky: metodika práce s příběhy v MŠ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0185-4.

Vedoucí práce:

ThDr. Kateřina Brzáková Beksová, Th.D.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

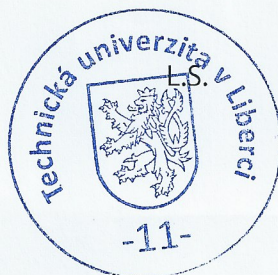
Datum zadání práce:

3. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

20. prosince 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Ing. Zuzana Palouňková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. dubna 2019

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS/STAG se shodují.

10. prosince 2019

Miluše Žajdlíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala ThDr. Kateřině Brzákové Beksové, Th.D. za vstřícnost, podporu a podnětné konzultace, které mi usnadnily přípravu předkládané práce. Dále bych ráda poděkovala ředitelce mateřské školy ve Slunečné ulici 9 v Jablonci nad Nisou Ivetě Jeriové za profesionální vedení při realizaci mého projektu a všem učitelkám výše jmenované mateřské školy za vstřícnost a cenné rady.

Anotace

Cílem práce je zpracovat vzdělávací projekt pro předškolní děti 5–7 let, jehož hlavním motivem jsou zvířata. Seznámit děti s neznámějšími volně žijícími zvířaty, jejich životem a jejich případnými predátory. Děti získají kladný vztah k přírodě, rozvíjejí své poznávací a myšlenkové procesy, slovní zásobu, vyjadřování a základní matematické představy, a jsou tak připraveny na školu.

Klíčová slova

vzdělávací projekt, předškolní děti, volně žijící zvířata, vztah k přírodě, rozvíjení myšlenkových procesů, rozvíjení slovní zásoby, rozvíjení vyjadřování, rozvíjení matematických představ, příprava na školu

Annotation

The aim of the work is to prepare an educational project for preschool children 5-7 years. The main motive is animals. To acquaint children with the most famous wild animals, their life and their possible predators. Children get positive feeling for nature, develop their cognitive and thought processes, vocabulary, expression and basic mathematical imaginations and so they are ready for school.

Key words

educational project, preschool children, wild animals, feeling for the nature, development of cognitive and thought processes, expression and mathematical imaginations, school readiness

Obsah

Úvod	9
1 Teoretické východisko pedagogického projektu	9
1.1 Předškolní věk	9
1.2 Pojetí a cíle předškolního vzdělávání	10
1.2.1 Úkoly a cíle předškolního vzdělávání	10
1.2.2 Specifikace předškolního vzdělávání, metody a formy práce	11
1.2.3 Cíle předškolního vzdělávání	12
1.2.4 Rámcové cíle RVP PV	12
1.2.5 Klíčové kompetence	13
1.2.6 Specifika předškolní pedagogiky	14
2 Pedagogický projekt	17
2.1 Popis projektu	17
2.1.1 Charakteristika projektu	17
2.1.2 Cílová skupina	20
2.2 Popis jednotlivých aktivit	20
2.2.1 LIŠKA OBECNÁ	20
2.2.2 VLK OBECNÝ	22
2.2.3 MRAVENEC	24
2.3 Zhodnocení projektu	27
Závěr	28
Seznam použitých zdrojů	29
Seznam příloh	31

Úvod

Předškolní výchova a vzdělávání tvoří dnes nedílnou součást vzdělávacího systému. Mým záměrem bylo zpracovat komplexní vzdělávací projekt pro předškolní děti 5–7 let, jehož hlavním motivem jsou zvířata. Cílem bylo seznámit děti s nejnámějšími volně žijícími zvířaty, jejich životem a jejich případnými predátory, kterými mohou být bohužel i lidé. Komplexnost tohoto projektu spočívala v tom, že děti získaly kladný vztah k přírodě, rozvíjely své poznávací a myšlenkové procesy, slovní zásobu a vyjadřování a základní matematické představy, a byly tak připraveny na školu. Projekt se promítl do literární výchovy, dramatické výchovy, hudební výchovy, výtvarné výchovy, grafomotoriky a v neposlední řadě i do tělesné výchovy. Projekt byl přizpůsoben i pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami integrovanými do běžné mateřské školy.

Svůj projekt jsem rozdělila do tří částí – tří týdnů. Každá část je věnována jednomu lesnímu zvířeti a aktivitám s ním spojeným.

Téma své práce jsem si vybrala proto, že jsem pracovala jako asistentka v mateřské škole u dětí 5 až 6letých a práce s předškolními dětmi mě zajímá a je pro mě inspirující. Náměty jsem čerpala u každodenní činnosti v mateřské škole.

1 Teoretické východisko pedagogického projektu

Smysluplným obohacením denního programu dítěte v předškolním věku je předškolní vzdělávání. Předškolní vzdělávání poskytuje dítěti odbornou péči a usiluje o to, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na odborném a hodnotném základě a aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých základů do života a vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018).

1.1 Předškolní věk

„Předškolní období trvá od 3 přibližně do 6 let. Konec této fáze není určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně, nástupem do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, ale může oscilovat v rozmezí jednoho, eventuálně i více let. Charakteristickým znakem tohoto věku je postupné uvolňování vázanosti na rodinu a rozvoj aktivity, která už není tak samoučelná, umožňuje např. dítěti, aby se uplatnilo a prosadilo ve vrstevnické skupině. K uvolnění této závislosti přispívá osvojení běžných norem chování, znalost obsahu rolí a přijatelná úroveň komunikace. Na druhé straně je dětské myšlení stále ještě prelogické a egocentrické, vázané

na subjektivní dojem a aktuální situační kontext. Překonání této bariéry je jedním z významných úkolů předškolního období a předpokladem k nástupu do školy, který je důležitým vývojovým mezníkem (Vágnerová 1999, s. 75).“

1.2 Pojetí a cíle předškolního vzdělávání

Předškolní výchova a vzdělávání tvoří dnes nedílnou součást vzdělávacího systému.

1.2.1 Úkoly a cíle předškolního vzdělávání

„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 6).“

Předškolní vzdělávání má dítěti usnadnit jeho další životní a vzdělávací cestu. Rozvíjí osobnost dítěte, podporuje jeho tělesný rozvoj a pohodu a napomáhá mu v chápání okolního světa. Motivuje ho k dalšímu poznávání a učení a učí ho žít ve společnosti ostatních. Přibližuje mu uznávané společenské normy (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018).

„Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a bude tak každému dítěti umožňováno dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná. V zájmu zajištění propojenosti a plynulé návaznosti předškolního a základního vzdělávání a z důvodu maximálního využití a uplatnění výsledků dosažených v etapě předškolního vzdělávání je nutné, aby základní škola, zejména v počátcích své práce s dítětem, s těmito přirozenými rozdíly ve vzdělávacích možnostech i výkonech dětí dostatečně počítala, brala v úvahu psychologická a didaktická specifika vzdělávání dětí této věkové skupiny a promítala tyto zřetele náležitě do svých forem a metod vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 7).“

„Na základě dlouhodobého a každodenního styku s dítětem i jeho rodiči plní předškolní vzdělávání i úkol diagnostický, zejména ve vztahu k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami a dětem nadaným. Předškolní vzdělávání poskytuje všem dětem optimální podmínky pro vlastní rozvoj. Dětem, které to potřebují, poskytuje předškolní vzdělávání,

včasnou speciálně pedagogickou péči, a tím zlepšuje jejich životní i vzdělávací šance (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 7).“

1.2.2 Specifikace předškolního vzdělávání, metody a formy práce

Předškolní vzdělávání se přizpůsobuje vývojovým, poznávacím, společenským a citovým potřebám dětí této cílové skupiny a dbá na to, aby tato specifika byla plně respektována (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018).

„Předškolní vzdělávání nabízí vhodné vzdělávací prostředí, které je pro dítě vstřícné, podnětné, zajímavé a obsahově bohaté, v němž se dítě může cítit jistě, bezpečně, radostně a spokojeně a které mu zajišťuje možnost projevit se, bavit a zaměstnávat přirozeným dětským způsobem (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 7).“

V mateřské škole jsou uplatňovány odpovídající metody a formy práce. Využívá se prožitkové a kooperativní učení hrou a činnostmi, které je založeno na přímých prožitcích dítěte. Děti jsou zvědavé a potřebují objevovat a poznávat nové a mít tak radost z učení. V učení je využíván přirozený tok dětských myšlenek a spontánních nápadů. Dítěti je poskytován prostor pro spontánní aktivity a jeho vlastní plány. Učení probíhá formou nezávazné dětské hry, kterou se dítě zabývá na základě svého zájmu a volby (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018).

V předškolním vzdělávání je uplatňováno tzv. situační učení, které je založené na praktických ukázkách. Například když učíme dítě o přírodě, vyrazíme do přírody. Dítě se tak učí dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje a lépe tak chápe jejich smysl. Když dítě přechází do základní školy, situační učení začíná pomalu mizet a je postupně nahrazeno učením z učebnic a obrázků a to je velká škoda (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018).

„Významnou roli v procesu učení sehrává spontánní sociální učení, založené na principu přirozené nápodoby. Proto je třeba ve všech činnostech a situacích, které se v průběhu dne v mateřské škole vyskytnou, nejen v didakticky zaměřených činnostech, poskytovat dítěti vzory chování a postojů, které jsou k nápodobě a přejímání vhodné (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 8).“

„V předškolním vzdělávání jsou uplatňovány aktivity spontánní i řízené, vzájemně provázané a vyvážené, v poměru odpovídajícím potřebám a možnostem předškolního dítěte. Takovou

specifickou formou, vhodnou pro předškolní vzdělávání v podmínkách mateřské školy, je didakticky zacílená činnost, která je učitelem přímo nebo nepřímo motivovaná, která je dítěti nabízena a v níž je zastoupeno spontánní a záměrné (cílené, plánované) učení. Tyto činnosti probíhají zpravidla v menší skupině či individuálně (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 8).“

Styl vyučování a výchovy v mateřské škole je založen na principu vzdělávací nabídky, individuální volbě a aktivní účasti dítěte. Učitel nabízí dítěti příležitosti, jak poznávat, přemýšlet, chápat a porozumět sobě i věcem kolem sebe, je průvodcem dítěte na jeho cestě za poznáním. Jeho úkolem je iniciovat vhodné činnosti a připravovat prostředí, probouzet v dítěti aktivní zájem a naslouchat – ne dítě úkolovat a kontrolovat plnění úkolů. (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018).

Předškolní vzdělávání není rozděleno na“ vzdělávací oblasti“ či „složky“, ale probíhá na základě integrovaných bloků, které nabízejí dítěti vzdělávací obsah v přirozených souvislostech a vztazích. Realizace integrovaných bloků nabízí dítěti škálu různých aktivit a hlubší prožitek. Dítě tak získává komplexnější, snáze uchopitelné a prakticky využitelné zkušenosti – kompetence (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018).

1.2.3 Cíle předškolního vzdělávání

„RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi: stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následně v úrovni oblastní. Konkrétně se jedná o tyto kategorie:

- rámcové cíle – vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání
- klíčové kompetence – představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání
- dílčí cíle – vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti

(Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 8)“

1.2.4 Rámcové cíle RVP PV

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce tělesné, duševní i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou

osobností, schopnou zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy, a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně čekají. (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018)

„Instituce poskytující předškolní vzdělávání, resp. jejich učitelé, sledují při své práci tyto rámcové cíle (záměry):

- rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
- osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí“

(Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 9)“

„Tyto rámcové cíle ve svém celku vyjadřují základní orientaci pro předškolní vzdělávání i každodenní práci učitele. Tyto cíle je třeba vnímat tak, že pokud jsou naplňovány, směřuje vzdělávání k utváření základů klíčových kompetencí, neboť zasahuje-li vzdělávání zároveň oblast poznatků, hodnot a postojů, získává dítě dovednosti mnohostrannější, dokonalejší a prakticky využitelnější. To je třeba mít na zřeteli nejen při tvorbě ŠVP, ale zejména ve vzdělávacím procesu samém. Učitel postupuje s plným vědomím, že tyto cíle jsou svým způsobem univerzální, přirozené a všudypřítomné; znamená to, že nejen při činnostech plánovaných, ale při nejrůznějších činnostech, situacích a za různých okolností působí učitel na dítě ve shodě se všemi rámcovými cíli (záměry), a že svým chováním, jednáním i svými postoji dítě ovlivňuje. Má na zřeteli, že tak může záměrné naplňování těchto cílů podporovat a že tomu zároveň také může – třeba i bezděčně – naopak bránit (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 10).“

1.2.5 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence reprezentují v současném vzdělávání cílovou kategorii vyjádřenou v podobě výstupů. V kurikulárních dokumentech jsou obecně formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince. Jejich pojetí i obsah vychází z hodnot přijímaných

společností a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence přispívají ke vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu člověka a k posilování funkcí občanské společnosti (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 10).“

„Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence činnostní a občanské

Úroveň kompetencí, obecně dosažitelná dítětem ukončujícím předškolní vzdělávání, vyjadřuje očekávaný vzdělávací přínos předškolního vzdělávání, tedy to, čím může mateřská škola přispět k výbavě dítěte pro celoživotní učení dříve, než dítě zahájí povinné školní vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2018, s. 13).“

1.2.6 Specifika předškolní pedagogiky

„Výchovná činnost zaměřená na malé děti provázela lidstvo pravděpodobně odjakživa, ale její cíle, obsah a metody prošly složitým a pozoruhodným vývojem. Neméně složitý, avšak značně pomalejší byl vývoj názorů, úvah a teoretického myšlení o výchově malého dítěte (Opravilová 2016, s. 10).“

„Každou lidskou činnost posuzujeme většinou podle toho, kolik námahy a času je zapotřebí, abychom se ji naučili. Čím je tato činnost specializovanější a na přípravu náročnější, tím větší obdiv máme k tomu, kdo ji ovládá. (Podle toho také zpravidla bývá společensky a finančně ohodnocen.) (Opravilová 2016, s. 10)“

„Výchovná činnost zaměřená na dítě v předškolním období je z tohoto hlediska v nevýhodě. Každý ji zažil sám na sobě, má s ní přímou zkušenost a většinou se na ní alespoň dílčím způsobem podílí. To může budít dojem, že výchova malých dětí je všeobecně známá činnost, které každý rozumí a kterou si lze snadno osvojit. Lidé se často domnívají, že není nic

snadnějšího než vést malé dítě, které toho ještě moc nezná a neumí, a proto přijme vděčně vše, co mu nabízíme (Opravilová 2016, s. 10).“

„Při tomto běžném laickém výchovném působení většinou vycházíme ze své vlastní zkušenosti a využíváme známé a „osvědčené“ postupy. Prověřujeme si tím své schopnosti a získáváme příjemný pocit uspokojení, že se nám to daří. Dítě obvykle opravdu pozorně naslouchá a často se dá i snadno přesvědčit a vést. Ale právě tato ochota založená na bezbrannosti dítěte by v nás měla vyvolat otázky a probudit pocit velké zodpovědnosti. Pozornost, s níž nás dítě sleduje, a důvěra, kterou nám věnuje, je pro nás dospělé nesmírně zavazující (Opravilová 2016, s. 10).“

„I když má téměř každý o významu i kvalitě svého výchovného působení na dítě určitou představu, nelze se jen na vlastní nebo převzatou zkušenost spoléhat. Každé setkání s dítětem, na které chceme výchovně působit, přináší otázky, v nichž se ptáme, *co* a *jak* dělat, abychom dosáhli žádoucího výsledku (Opravilová 2016, s. 10 — 11).“

„Výchova je činnost **tvůrčí**. Vyžaduje, aby se o ní předběžně i následně přemýšlelo a aby její záměr, průběh i výsledky byly vědomě kontrolované a hodnocené. Dosažený výsledek výchovného působení by měl být plánovaný a připravený, nikoli nahodilý. Měl by vycházet z přesvědčení, že jsme smysl svého výchovného působení promysleli a vzali v úvahu všechny činitele, které výchovné působení provázejí. Činiteli a nedílnými součástmi každého procesu výchovy a vzdělávání jsou:

- sociální a přírodní prostředí, ve kterém se pohybuje;
- cíl, ke kterému směřujeme;
- prostředky, které k realizaci cíle zvolíme;
- my sami a naše jednání, které na dítě působí (Opravilová 2016, s. 11)“

„Jedině vezmeme-li v úvahu všechny tyto činitele, získáme jistotu, že jsme postihli a zvážili podstatné souvislosti a vztahy a nepodlehli jsme jen pohodlnému, intuitivnímu, stereotypnímu, rutinnímu nebo jednoduše napodobitelnému jednání (Opravilová 2016, s. 11).“

„Porozumět všem souvislostem není jednoduché. Spoléhat se na vlastní zkušenost nebo obvykle zavedenou praxi nestačí. Je třeba hledat širší souvislosti, abychom si mohli odpovědět i na otázku, proč se naše působení setkává a úspěchem či neúspěchem. Vysvětlení přináší věda, která se výchovou zabývá teoreticky (Opravilová 2016, s. 11).“

„Předškolní pedagogika je vědní obor, který sleduje problémy výchovy v předškolním období na teoretické úrovni. Zkoumá zákonitosti výchovné činnosti, jež se zaměřuje na předškolní dítě. Je určena pro ty, kdo s malými dětmi pracují. Osvojení této teorie při výchovném působení vede vychovávající k pochopení a porozumění podstatným souvislostem a vztahům a zkvalitňuje jejich výchovnou činnost (Opravilová 2016, s. 11).“

„Ve výchovném působení proto respektujeme rozdíl mezi individuální, „soukromou“ zkušeností a zkušeností, která byla opakovaně prověřena, kriticky analyzována a zhodnocena. Prověřená zkušenost vysvětluje a odhaluje podstatné a obecně platné příčiny a vztahy (Opravilová 2016, s. 12).“

„Při výchově jsou důležité individuální osobní zkušenosti a vlastní praxe, ale abychom skutečně porozuměli tomu, jak a v čem napomoci dětem v jejich rozvoji, potřebujeme si osvojit také teoretické poznatky, konkrétní vědomosti a naučit se určitým způsobem uvažovat. Praxe a zkušenosti nám ukazují *co* a *jak* dělat, teorie vysvětluje a pomáhá porozumět **proč** (Opravilová 2016, s. 12).“

„Předškolní pedagogika nestanoví normy, ale vysvětluje, zkoumá a objasňuje výchovné jevy. Jejich popis, vysvětlení a zhodnocené výsledky zkoumání pak poskytují orientaci pro výchovnou praxi. Předškolní pedagogika odhaluje obecné zákonitosti předškolní výchovy a jejich využití v praxi pomáhá nacházet pro dítě předškolního věku optimální vzdělávací cestu (Opravilová 2016, s. 12).“

„Současná předškolní výchova proto dává přednost hře, při níž je režisérem dítě samo. Tato hra se označuje jako volná a je nejpřirozenějším projevem spontánní aktivity dítěte. Odpovídá jeho možnostem. Suverénně ji zvládá, což podporuje jeho psychickou rovnováhu. Pro dítě je hra činností příjemnou, uspokojující a radostnou, proto do ní vkládá všechny své schopnosti, rozum, srdce i cit. Hra je pro dítě alternativním modelem komunikace, v němž vyjadřuje své emoce, zkouší vztahy a ověřuje si vlastní pocity. Je součástí slovníku, v němž verbálně i neverbálně vyjadřuje své city, zkušenosti i problémy způsobem sobě vlastním. Hra je vstupní branou do světa, pedagog ji může široce otevírat a musí ji bedlivě střežit (Opravilová 2016, s. 88).“

2 Pedagogický projekt

Záměrem je zpracovat komplexní vzdělávací projekt pro předškolní děti 5–7 let, jehož hlavním motivem jsou zvířata. V projektu se střídají aktivity spontánní a řízené, dynamické a statické, verbální a neverbální, individuální a skupinové.

2.1 Popis projektu

Cílem je seznámit děti s neznámějšími volně žijícími zvířaty, jejich životem a jejich případnými predátory, kterými mohou být bohužel i lidé. Projekt trval tři týdny a zúčastnilo se ho 23 předškoláků včetně 2 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

2.1.1 Charakteristika projektu

Komplexnost projektu spočívá v tom, že děti budou rozvíjet své poznávací procesy, myšlenkové procesy, slovní zásobu a vyjadřování a základní matematické představy, a budou tak připraveny na školu. Projekt se promítne i do literární výchovy, dramatické výchovy, hudební výchovy, výtvarné výchovy, grafomotoriky a v neposlední řadě i do tělesné výchovy. Výše uvedený projekt jsem si vybrala proto, že pracuji jako asistentka v mateřské škole u dětí 5 – 6 letých a práce s předškolními dětmi mě zajímá a je pro mě inspirující. Do svého projektu jsem si vybrala dětem neznámější volně žijící zvířata.

Děti se v projektu dozví, kde zvířata žijí, jak vypadají (povrch těla, počet nohou), kolik mají mláďat a jak se mláďata jmenují, čím se živí a jiné zajímavé informace.

Součástí projektu jsou výlety do okolí spojené s poznáváním zvířat, vycházky do lesa a sběr plodů pro lesní zvěř na zimu. Děti sbírají spadlé kaštiny ze vzrostlého kaštanu na zahradě mateřské školy, na vycházkách sbírají žaludy a bukvice a do pomoci zvířátkům zapojují i své rodinné příslušníky. Příbuzní mohou nosit do mateřské školy nejen plody, ale také usušenou pomerančovou kůru, kterou zvířata milují stejně jako děti pomeranče, a tvrdé pečivo. Jelikož se mateřská škola nachází na okraji města, děti nosí nasušenou pomerančovou kůru a tvrdé pečivo v zimě do krmelce. Pomáhají tak myslivcům, kteří se starají o to, aby zvířata zimu přežila. Děti mohou ve sněhu pozorovat stopy zvířat, která už budou znát – jelen, srnec, zajíc... stopu vlka se nám v našich podmínkách bohužel asi zahlédnout nepodaří.

Děti se seznamují s volně žijícími zvířaty a pozorují přírodu. Některé činnosti se odehrávají na louce nebo v lese, chodíme na výlety do okolí. Vedeme děti ke kladnému vztahu k přírodě.

Děti získají elementární poznatky o přírodě, kterou je obklopeno. Klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něj děje, chce porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí. Dovede postupovat dle slovních instrukcí. Pokud se mu dostává uznání a ocenění, učí se s chutí. Soustředěně pozoruje a zkoumá, učí se spontánně, ale i vědomě a vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje.

Všímá si dění v přírodě. Zpřesňuje si početní představy, užívá číselných a matematických pojmů, vnímá elementární matematické souvislosti. Nebojí se pochybovat, pokud nachází pozitivní ocenění nejen za úspěch, ale také za snahu.

Dokáže se vyjadřovat a sdělovat prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.) Samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi. Umí naslouchat a slovně reagovat na slyšené. V běžných situacích komunikuje bez ostychu s dětmi i s dospělými. Průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci. Ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady pomocí hudebních prostředků; rozšiřuje svoji slovní zásobu, komunikuje bez zábran.

Dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnost k ostatním, pomoc slabším. Ve skupině se dokáže projevit i podřídit, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje. Je schopné respektovat druhé, vyjednávat, přijímat a uzavírat kompromisy. Samostatně rozhoduje o svých činnostech, umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej. Uvědomuje si, že za své jednání odpovídá a nese důsledky. Ve skupině se dokáže prosadit i podřídit, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje.

Samostatně rozhoduje o svých činnostech (chápe, že může o tom, co udělá, rozhodovat svobodně, ale že za svá rozhodnutí také odpovídá). Spoluvytváří pravidla společného soužití, chápe jejich smysl a potřebnost. Dokáže rozpoznat své silné i slabší stránky, odhaduje rizika svých nápadů. Má smysl pro povinnost ve hře i v učení, k úkolům a povinnostem přistupuje odpovědně, váží si práce i úsilí druhých. Má základní dětskou představu o tom, co je v souladu s lidskými hodnotami a normami i co je v rozporu a snaží se podle toho chovat. Dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné prostředí (přírodní i společenské). Má smysl pro povinnost ve hře, práci i učení.

Vzdělávací cíle

- vytváření povědomí o přírodním prostředí, o jeho rozmanitosti a neustálých proměnách
- rozvoj úcty k životu ve všech formách
- schopnost přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí

Vzdělávací nabídka

- přirozené pozorování blízkého prostředí okolní přírody
- sledování rozmanitostí a změn v přírodě
- pozorování životních podmínek a stavu životního prostředí, poznávání ekosystémů (les, louka, rybník apod.)
- práce s literárními texty, s obrazovým materiálem, využívání encyklopedií a dalších médií
- hry a aktivity na téma zvířata
- kognitivní činnosti (kladení otázek a hledání odpovědí, diskuse nad problémem, vyprávění, poslech, objevování)
- praktické činnosti, na jejichž základě se děti seznamují se zvířaty

Očekávané výstupy

- získat základní dovednosti před vstupem do školy
- pohybovat se bezpečně a ohleduplně v přírodě
- osvojit si poznatky o volně žijících zvířatech
- chovat se ohleduplně k okolnímu prostředí, osvojovat si různé způsoby seznamování se s přírodním prostředím

2.1.2 Cílová skupina

Cílovou skupinou jsou předškolní děti ve věku 5–7 let. Projekt je vhodný i pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, integrované do běžných tříd mateřských škol.

2.2 Popis jednotlivých aktivit

Jednotlivé aktivity jsou zaměřeny vždy na konkrétní zvíře, které děti v daném týdnu poznávají.

2.2.1 LIŠKA OBECNÁ

Pondělí:

Paní učitelka přečte dětem článek o lišce z knihy *Zvířata v životním prostředí*, kapitola 47, a ukáže dětem obrázky v knize (Froněk 1996). Paní učitelka položí dětem otázky z knihy, které se článku týkají a děti na otázky budou odpovídat. Také budou mít možnost pokládat paní učitelce doplňující otázky, které jim budou zodpovězeny a společně si budou o zvířeti povídat. Děti budou mít možnost vlastního vyjádření a podělení se o případné zkušenosti s liškou, zda a kde již lišku viděli a tak podobně. Přednostně dostane slovo dítě, které má lišku jako svoji značku (rozvíjení poznání, rozvíjení myšlenkových procesů, jazyková výchova, logopedická prevence, soustředěný poslech) (Příloha 1).

Poté si děti za pomoci paní učitelky vyrobí masku lišky, která jim poslouží jako rekvizita pro příští aktivity. Masku obkreslí podle předlohy připravené paní učitelkou, vystříhnou a vymalují barvou. Paní učitelka jim na masku připevní gumičku, aby si mohly masku nasadit na obličej (pracovní výchova a výtvarná výchova, grafomotorika) (Příloha 2).

Úterý:

Paní učitelka přečte dětem pohádku *O Budulínkovi a lišce* (Peisertová 2014). Po přečtení pohádky budou dětem rozdány rekvizity – jejich vlastnoručně vyrobené masky, housličky, bubínek a pytel a děti písničku zdramatizují.

Po skončení dramatizace pohádky bude paní učitelka s dětmi diskutovat o tom, jak na ně pohádka zapůsobila, jaké si vezmou z pohádky ponaučení, co se jim na pohádce líbilo a co se jim nelíbilo. Děti tak budou mít možnost vyjádřit svůj názor. Budou se snažit správně vyslovovat, vyjadřovat se v rozvitých větách, popřípadě krátkých souvětích (soustředěný

poslech, literární výchova, dramatická výchova, rozvíjení myšlenkových procesů, jazyková výchova, logopedická prevence).

Středa:

Děti dostanou svoje pracovní listy s obrázkem zvířete z knihy *Zvířata v životním prostředí* (Froněk 1996), s omalovánkou zvířete (Anon 2019) a volným místem pro případnou vlastní kresbu. Poté budou vyzvány obrázek vybarvit a dokreslit pozadí, popřípadě nakreslit vlastní obrázek zvířete.

Dalším z úkolů v pracovním listu, které děti budou plnit, je grafomotorické cvičení (například bludiště – liška běží k Budulínkovi).

Poslední částí pracovního listu bude úkol na matematickou představivost – na obrázku je na talíři jeden hrášek (kroužek), děti nakreslí vedle do předtištěné prázdné misky rovněž jeden hrášek (kroužek). Na další misce jsou dva hrášky, opět děti nakreslí dva hrášky a stejným způsobem budou pokračovat od misky s jedním hráškem k misce s pěti hrášky. (výtvarná výchova, grafomotorické cvičení, matematická představivost) (Příloha 3).

Čtvrtek:

Děti se naučí s paní učitelkou zpívat písničku o lišce „Běží liška k Táboru“. Poslech písničky bude pro názornost doplněn obrázkem. (Anon 2013) (Příloha 4). Poté děti vytleskají text bez melodie, zrytmizují text drobnými hudebními nástroji, a nakonec zazpívají písničku s paní učitelkou (hudební a rytmičká výchova).

Pátek:

A nakonec to nejlepší – děti si vyrobí svoji vlastní lišku. Podle pokynů paní učitelky vyrobí z oranžového papíru skládanou liščí hlavy, dolepí tělo a ocásek vystřižené podle předkreslené předlohy. Lišce pak dobarví černou barvou oči, vousy, čumáček a bílou barvou uši, fousky a konec ocásku (pracovní a výtvarná výchova) (Příloha 5).

2.2.2 VLK OBECNÝ

Pondělí:

Paní učitelka přečte dětem článek o vlkovi z knihy První encyklopedie. Zvířata a ukáže dětem obrázky v knize (Farndon, Kirkwood 2018) (Příloha 6). Poté si děti budou s paní učitelkou o vlkovi povídat. Děti budou mít možnost vlastního vyjádření a podělení se o případné zkušenosti s vlkem, zda a kde již vlka viděli a tak podobně. Přednostně dostane slovo to dítě, které má vlka jako svoji značku (soustředěný poslech, rozvíjení poznání, rozvíjení myšlenkových procesů, jazyková výchova, logopedická prevence).

Úterý

Paní učitelka přečte dětem pohádku O Červené karkulce (Grimm J. L. K., Grimm W. K. 1978). Po přečtení pohádky bude paní učitelka s dětmi diskutovat o tom, jak na ně pohádka zapůsobila, jaké si vezmou z pohádky ponaučení, co se jim na pohádce líbilo a co se jim nelíbilo. Děti tak budou mít možnost vyjádřit svůj názor. Budou se snažit správně vyslovovat, vyjadřovat se v rozvitých větách, popřípadě krátkých souvětích (soustředěný poslech, literární výchova, rozvíjení myšlenkových procesů, jazyková výchova, logopedická prevence).

Poté si děti vybarví omalovánku Červená Karkulka (rozvíjení jemné motoriky a barevného citění, správné držení pastelky) (Predskolaci.cz) (Příloha 7).

Středa:

Děti dostanou každý svůj vlastní pracovní list s obrázkem zvířete z knihy první encyklopedie. Zvířata (Farndon, Kirkwood 2018) a s omalovánkou zvířete (Anon 2019). Poté budou vyzvány obrázek vybarvit (rozvíjení jemné motoriky a barevného citění, správné držení pastelky).

Dalším z úkolů v pracovním listu, které děti budou plnit, je grafomotorické cvičení - vlčice hledají svá mlád'átka. Cílem je co nejpřesněji obtáhnout předtištěné křivky a spojit příslušnou vlčici s jejím mlád'átkem (rozvíjení představivosti, jemné motoriky, správné držení tužky).

Poslední částí pracovního listu je opět grafomotorické cvičení – bludiště. Cílem je najít cestu Karkulky k babičce do domečku, popřípadě vlka do domečku. Poté budou děti vyzvány

k vybarvení obrázku (rozvíjení představivosti, jemné motoriky, grafomotoriky, barevného citění, správné držení pastelky a tužky) (Příloha 8).

Čtvrtek

Děti si zahrají pohybovou hru na ovečky a vlka

Děti – ovečky stojí na jedné straně za vyznačenou čarou.

Dítě nebo učitelka stojí proti nim – ovčí máma. Vlk stojí stranou.

Maminka říká: „*Ovečky, ovečky, pojd'te domů*“.

Ovečky odpovídají: „*Nepůjdeme*“.

Maminka: „*Proč?*“

Ovečky: „*Pro vlka*“

Maminka: „*Kde je vlk?*“.

Ovečky: „*Číhá na nás.*“

Maminka říká: „*Ovečky, ovečky, nebojte se!*“.

Nato se ovečky rozběhnou k mamince a zároveň vyběhne vlk a ovečky chytá.

Hru můžeme opakovat tak dlouho, dokud nejsou všechny ovečky chyceny. Poslední chycená ovečka se stává vlkem. Ovečky i vlk musí stát za vyznačenou čarou (pohybová výchova) (Juklíčková - Krestovská Z., Šmejkalová A., Dvořáková J 1989).

Pátek

Děti se naučí s paní učitelkou básničku o vlkovi a lišce od autorek Kristýny Pospíšilové a Zuzany Hubené:

Sedí vlk u lesa,

kouká na nebesa.

Bříško kručí, už má hlad.

Kdy jen bude obědvat??

To však neví ani liška,

ta má taky placku z bříška.

A tak sedí vlk i liška,
přemýšlí, zda stačí šiška.
Když pak vidí, kde je šiška,
pomyslí si „to je výška!!“.

A tak radši místo šišky,
půjdou spolu lovit myšky

(soustředěný poslech, literární výchova, jazyková výchova, logopedická prevence, rozvíjení paměťových schopností) (Předškoláci.cz)

2.2.3 MRAVENEK

Pondělí:

Paní učitelka přečte dětem článek o mravencích z knihy První encyklopedie. Zvířata a ukáže dětem obrázky v knize (Farndon, Kirkwood 2018) (Příloha 9). Poté si děti budou s paní učitelkou o mravencích povídat. Děti budou mít možnost vlastního vyjádření a podělení se o případné zkušenosti s mravenci, zda a kde již mravence viděli a tak podobně. Přednostně dostane slovo to dítě, které má mravence jako svoji značku (soustředěný poslech, rozvíjení poznání, rozvíjení myšlenkových procesů, jazyková výchova, logopedická prevence).

Úterý:

Děti si vyrobí mravence z obalu na vajíčka – obal jim paní učitelka pomůže rozstříhat, děti si nabarví budoucího mravence černou barvou, přidělají mu nožičky a tykadla z drátku a přilepí oči. Mravenci pak budou umístěni na mraveniště, které si děti společně předem připraví s paní učitelkou (venku nasbírají trávu a drobné klacíky, ty pak přilepí na velký papír, kde je namalované mraveniště) (výtvarná výchova, rozvíjení jemné motoriky, společná práce) (Příloha 10 – foto archiv autorky).

Středa:

Děti se s paní učitelkou naučí básničku Polámal se mraveneček (Kožíšek 1992). Pro snadnější zapamatování ukáže paní učitelka dětem obrázky v knížce (ilustrace Ondřej Sekora). (soustředěný poslech, literární výchova, rozvíjení myšlenkových procesů, jazyková výchova, logopedická prevence). Poté děti dostanou jednotlivé obrázky z knížky a budou mít za úkol

seřadit je v pořadí, jak se příběh s mravenečkem odvíjel (Příloha 11) (rozvíjení paměťových a myšlenkových procesů).

Čtvrtek:

Děti dostanou každý svůj vlastní pracovní list.

Prvním úkolem v pracovním listu bude nakreslit mravence podle předlohy (rozvíjení jemné motoriky, grafomotoriky, správné držení tužky).

Druhým úkolem bude spojit počet mravenců se správnou číslicí (rozvíjené matematické představivosti a matematických schopností, počítání do 5).

Následující 2 listy budou omalovánka mravence. (rozvíjení jemné motoriky a barevného citění, správné držení pastelky) (Příloha 12).

Pátek:

Děti se s paní učitelkou naučí choreografii na píseň autorů Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře Mravenčí ukolébavka.

Skladba začíná předehrou, na kterou děti zaujmou základní postavení, tj. chytí se za ruce do kruhu a pohupují jimi. Poté následuje první sloka písničky.

Slunce šlo spát
za hromádku klád

děti stojí v kruhu a ruce sepjaté si dají postupně pod levou a pravou tvář (předvádí spánek)

na nebi hvězdy klíčí.

děti pořád ve stoje pomalu dávají natažené ruce nad hlavu a třepetají prsty (předvádí hvězdy)

Už nepracuj, mravenečku můj,

v této fázi tance děti ruce, které mají nad hlavou, předpaží a dlaněmi kývají do stran (předvádí zápor)

schovej se do jehličí.

v posledním verši první sloky se pak všichni schoulí do klubička

Máš nožičky uběhané,
den byl tak těžký

děti si lehnou na záda a třepou nohama a rukama (předvádí unavené nožičky).

Pojď, lůžko máš odestlané
v plátku od macešky.

děti si na první verš lehnou na pravý bok a při druhém verši na levý

Spinká a sní
mravenec lesní

*v této fázi děti opět stojí v kruhu a dávají ruce sepjaté postupně pod levou a pravou
tvář a poté vztyčenými prstíky předvádí mravenčí tykadla*

v hromádce u kapradí.

děti ukážou oběma rukama před sebou hromadu

Nespinká sám,
s maminkou je tam,

*děti kroutí hlavou a rukama (vyjadřují zápor) pak se chytanou ve dvojicích za obě ruce
čelem proti sobě a rukama kmitají*

tykadlami ho hladí.

děti v daných dvojicích pustí a hladí se protilehlou rukou po hlavě

(Novotný 2010)

2.3 Zhodnocení projektu

S pomocí paní ředitelky a učitelek se mi podařilo projekt zrealizovat v mateřské škole Slunečnice v Jablonci nad Nisou. Byl realizován ve školním roce 2018/2019. Trval tři týdny a zúčastnilo se ho 23 předškoláků včetně 2 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Těmto dětem byla věnována větší pozornost a bylo jim poskytnuto více času na práci s pracovními listy a na výtvarné činnosti.

Celkově projekt hodnotím po všech stránkách smysluplně. Děti se dozvěděly mnoho zajímavých věcí o přírodě, o zvířatech kolem nás a nenásilnou formou se během tohoto projektu svědomitě připravovaly na vstup do první třídy. Projekt byl součástí jejich celoroční předškolní přípravy. Vycházel z reality blízké dětem, byl pro ně dle mého názoru atraktivní a přiměřeně náročný. Střídaly se aktivity spontánní a řízené, dynamické a statické, verbální a neverbální a individuální a skupinové. A protože každému dítěti vyhovuje jiný druh aktivity, byla dána možnost uplatnit se každému dítěti.

Byly zohledněny individuální potřeby dětí. U dětí byla podporována samostatnost, nápaditost, představivost, fantazie a vlastní tvořivost. Při práci s pracovními listy měly děti dostatek času na jejich dokončení.

Projekt naučil děti spolupracovat, komunikovat a formulovat své názory.

Závěr

Projekt jsem připravovala sice s nadšením pro předškolní vzdělávání, ale s nejistotou a zvědavostí, jak děti projekt přijmou, zda budou mít o danou tematiku zájem a jak budou spolupracovat.

Mé obavy se naštěstí nevyplnily. Děti byly zvědavé, s chutí poslouchaly příběhy o zvířatech a zapojovaly se do diskuse, hrály divadlo, zpívaly, tancovaly a plnily úkoly v pracovních listech.

Jan Amos Komenský mimo jiné napsal: „Veselé nálady je třeba, aby se nedostavilo znechucení nebo ošklivost, pravý to mor vyučování.“

A veselá nálada opravdu při realizaci projektu panovala. Užili jsme si plno legrace, jak při hraní divadla, povídání si o zvířatech, tak i při výletech za zvířátky.

A protože jedno latinské přísloví praví, že „Opakování je matka moudrosti“, na závěr jsme si s dětmi v komunikačním kruhu zopakovali, co se o zvířatech naučili a připomněli si některé aktivity. Byla jsem překvapená, kolik si toho pomatovaly.

Z pracovních listů a výtvarných prací jsme s kolegyněmi dětem vytvořily portfolia, která jim byla předána na konci školního roku jako památka na mateřskou školu.

Seznam použitých zdrojů

ANON, 2013. běží liška k táboru [online]. [vid. 29. 7. 2019]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/237846424057158793/>

ANON, 2019. Všechny omalovánky [online]. [vid. 29. 7. 2019]. Dostupné z: <http://www.celysvet.cz/omalovanky-k-vytisknuti-zvirata-liska-vlk>

FARNDON J., KIRKWOOD J., 2018. První encyklopedie. Zvířata. Praha: Svojtka & Co.. ISBN 978-80-256-2444-9

FRONĚK, J., 1996. Zvířata v životním prostředí: manipulační atlas. Praha: Blug. ISBN 80-85635-67-4

GRIMM J. L. K., GRIMM. W. K., 2018. *Červená Karkulka*. Praha: Naše vojsko

GRIMM, Jacob Ludwig Karl and Wilhelm Karl GRIMM. 1978. *O vlkovi a kozlátkách*. Praha: Albatros

Kostenlose Ausmahlbilder [online]. [vid. 3. 8. 2019]. Dostupné z: <https://www.kostenlose-ausmalbilder.de/Tiere/Insekten>

KOŽÍŠEK, J. a PECHOVÁ L. 1992. *Polámal se mraveneček*. Praha: Axióma. ISBN 80-901276-1-4

Metodický portál RVP, 2018. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál RVP* [online]. [vid. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-vseobecne-vzdelavani>

NOVOTNÝ M., 2010 [online]. [vid. 15. 8. 2019]. Dostupné z: <https://ruclip.com/video/Wm5ljh-X0VA/choreografie-mravenci-ukolebavka.html>

OPRAVILOVÁ E., 2016, *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-9086-7

PEISERTO VÁ, A., 2014. O Budulínkovi: pohádka pro malé čtenáře: jednoduché úkoly a hry. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-4389-4

Předškoláci [online]. [vid. 29. 7. 2019]. Dostupné z: <http://www.predskolaci.cz/cervena-karkulka-3/6249>

Předškoláci [online]. [vid. 29. 7. 2019]. Dostupné z: <http://www.predskolaci.cz/o-vlkovi-a-lisce/17472#more-17472>

UHLÍŘ, Jaroslav, SVĚRÁK Zdeněk a ŠKRÁŠEK Daniel, 2007. *Písničky o zvířátkách*. Topolná: Comodo, 1 zvuková deska.

VÁGNEROVÁ M., 1999, *Vývojová psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0

Учебно-методический кабинет [online]. [vid. 29. 7. 2019]. Dostupné z: <https://ped-kopilka.ru/photos/photo12356.html>

Seznam příloh

- Příloha 1 Zvířata v životním prostředí, kapitola 47 – liška
- Příloha 2 Masky na obličej – liška – vlastní návrh
- Příloha 3 Pracovní list – liška – 4 strany – vlastní návrh
- Příloha 4 Obrázky k písničce Běží liška k Táboru
Převzato z: ANON, 2013. běží liška k táboru [online]. [vid. 29. 7. 2019].
Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/237846424057158793/>
- Příloha 5 Skládanka z papíru – liška – návrh kolegyně z mateřské školy – foto archiv autorky
- Příloha 6 První encyklopedie. Zvířata – str. 32 – vlk
- Příloha 7 Omalovánka Červená Karkulka
Převzato z: Předškoláci [online]. [vid. 29. 7. 2019]. Dostupné z: <http://www.predskolaci.cz/o-vlkovi-a-lisce/17472#more-17472>
- Příloha 8 Pracovní list – vlk – 3 strany
1. strana – První encyklopedie. Zvířata – str. 32 – vlk
  2. strana – vlastní návrh
  3. strana – Převzato z: Учебно-методический кабинет [online]. [vid. 29. 7. 2019]. Dostupné z: <https://ped-kopilka.ru/photos/photo12356.html>
- Příloha 9 První encyklopedie. Zvířata – str. 135 – mravenec
- Příloha 10 Výtvarná činnost – mravenec – vlastní návrh
- Příloha 11 Polámal se mraveneček – text a obrázky
Převzato z: KOŽÍŠEK, J. a PECHOVÁ L. 1992. *Polámal se mraveneček*. Praha: Axióma. ISBN 80-901276-1-4
- Příloha 12 Pracovní list – mravenec
1. strana – Zvířata v životním prostředí, kapitola 3 – liška, + vlastní návrh
  2. strana – vlastní návrh
  3. strana – Převzato z: Kostenlose Ausmahlbilder [online]. [vid. 3. 8. 2019]. Dostupné z: <https://www.kostenlose-ausmalbilder.de/Tiere/Insekten>

LIŠKA OBECNÁ

samice-liška s uloveným zajícem a s liščaty, samec se jmenuje lišák; vlevo travina lipnice hajní, vpravo štavel kyselý, v pozadí suchohřib hnědý

Liška patří k nejbystřejším volně žijícím zvířatům. Víte, jak např. „doběhne“ ježka, který se v případě nebezpečí svine do klubíčka? Jemnými nárazy čumákem do ostnů ho dokutálí k vodě, tam se musí ježek rozvinout, a tím se stává její kořistí. Však také uživit tři hladová liščata dá shánění. Ovšem k vašemu překvapení má i liška ráda jahody, maliny i plody jeřábu, stejně jako borůvky. Málo se ví, že požírá hlemýždě, slimáky, žížaly, kobylky a další zástupce hmyzu, žáby i ještěrky. Potom pochopitelně ptáky a hlodavce, včetně zdechlin. Nejraději prý má myši.

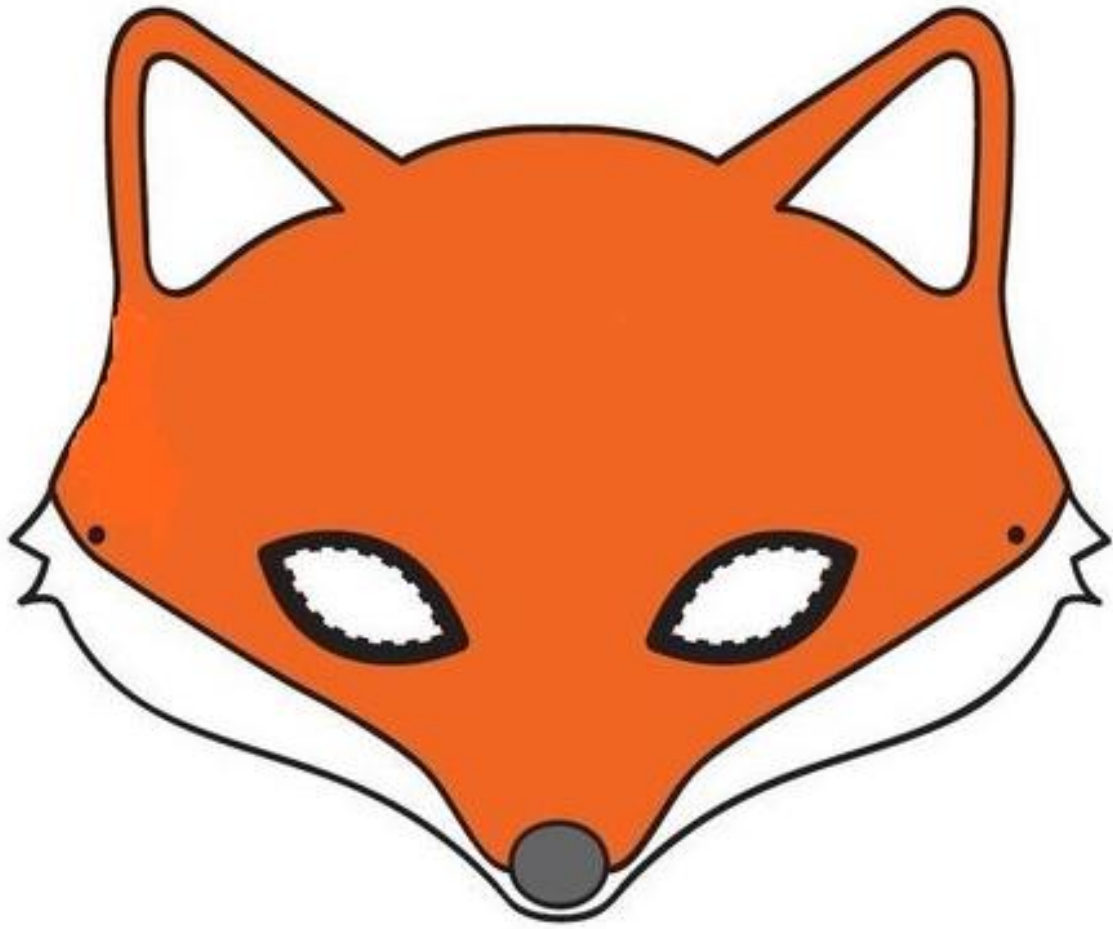
Lipnice hajní je potravou pro lesní býložravce.

Štavel kyselý je při ochutnání opravdu kyselý. Rozšiřuje se pomocí podzemního stonku – oddenku.

Suchohřib hnědý je jeden z hřibů. Z trubiček pod kloboukem vypadávají drobné práškovité výtrusy, kterými se rozmnožuje.

O t á z k y a ú k o l y :

1. Jak je liška vybavena pro lov?
2. Víš, jak se nazývá prostor, odkud vylézá jedno z liščat? K čemu slouží?
3. Vyber k obrázku lišky z dalších obrázků její případnou kořist nebo jinou potravu.
4. Jmenuj lesní býložravce, kteří by se mohli živit mimo jiné i lipnicí.
5. Dovedl bys pojmenovat živočichy, kteří se mimo jiné živí i houbami?
6. Proč si mláďata zvířat tak rádi hrají? Co to vlastně je?
7. Myslíš si, že liška je v lese potřebná? Vysvětli své tvrzení.
8. Poznáš na obrázku strom u nory? Čím se liší od výše jmenovaných bylin i od ostatních stromů?

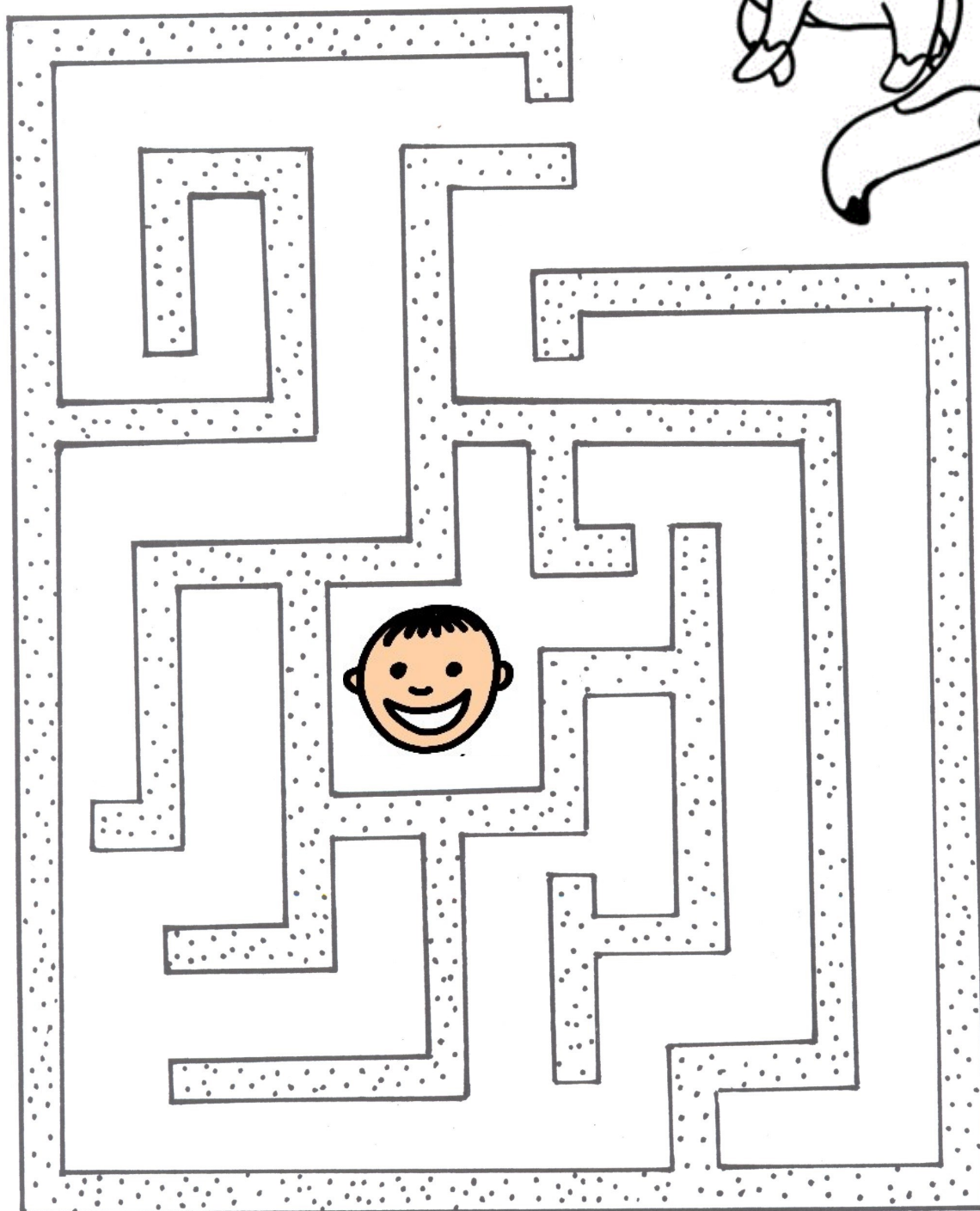

LIŠKA OBECNÁ

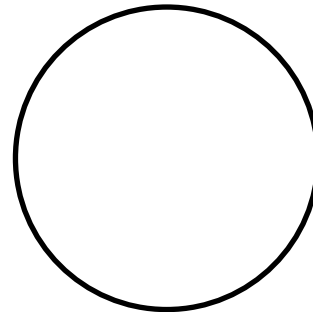
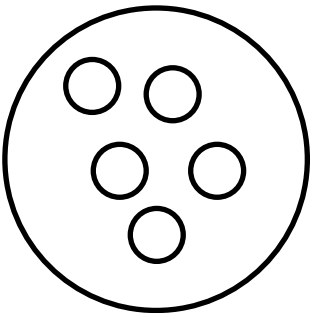
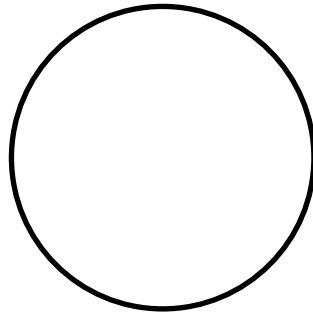
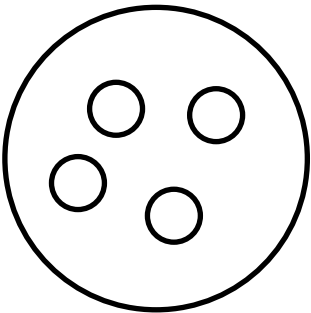
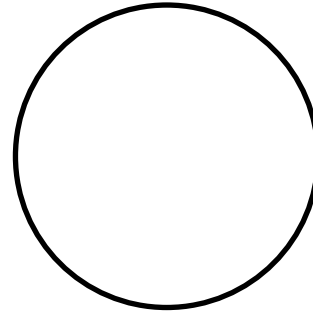
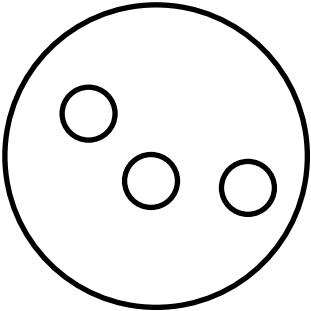
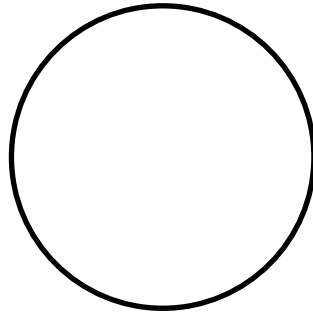
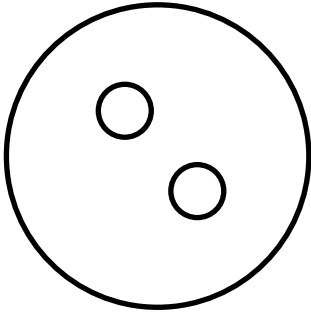
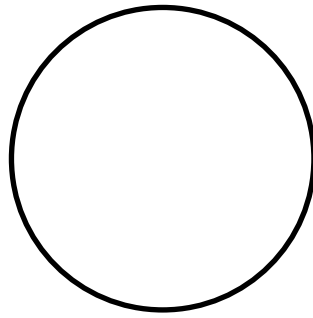
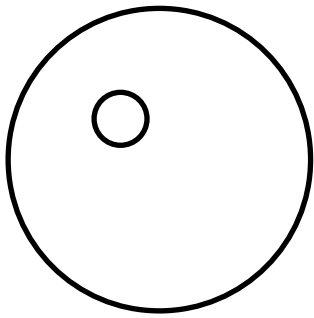

Vybarvi lišku a nakresli jí pozadí.

Nakresli a vybarvi si svoji lišku.

Najde liška cestu k Budulínkovi?

Kolik má Budulínek na talířku hrášků? Spočítej je a nakresli stejný počet vedle do prázdných talířků.

BĚŽÍ LIŠKA

 BĚŽÍ	 LIŠKA	 K TÁBORU
 NESE	 PYTEL	 ZÁZVORU
 JEŽEK	 ZA NÍ	 POSPÍCHÁ
 ŽE JÍ	 PYTEL	 ROZPÍCHÁ

BĚŽÍ LIŠKA

BĚŽ	ZAJÍČKU	BĚŽ
ZA NÍ	POBER JÍ	TO KOŘENÍ
LIŠKA SE	JIM	SCHOVALA
JEŠTĚ SE	JIM	VYSMÁLA

Vlk

Vlci jsou největší z divokých psových šelem. Jsou to přirození lovci, kteří sledují kořist ve smečkách. Kvůli jejich ostrým tesákům a strašidelnému vytí se mnoho lidí vlků bojí a věří, že napadají lidi. Ale člověk se na vlčím jídelním lístku ocitne jen zřídka.

△ Lidé vlky dlouho lovíli a na mnoha místech byli vyhubeni. Dnes se vlci vyskytují kromě vzdálených severních oblastí i v Asii, Evropě a Severní Americe.

◁ Vlci žijí v rodinných skupinách vedeni jedním nebo dvěma vůdčími vlky. Mladí vlci jsou energická zvířata a hodně času tráví bojovou hrou. Když jsou starší, rodiče je učí lovit.

▽ Vlčí smečka vyčerpá kořist dlouhým pronásledováním. Pak se jí vlci snadněji zmocní. Loví různá zvířata, od malých hlodavců po velké soby karibu a pižmoně.

Zjistí víc
Pes (divoký)
Liška
Savec
Sob

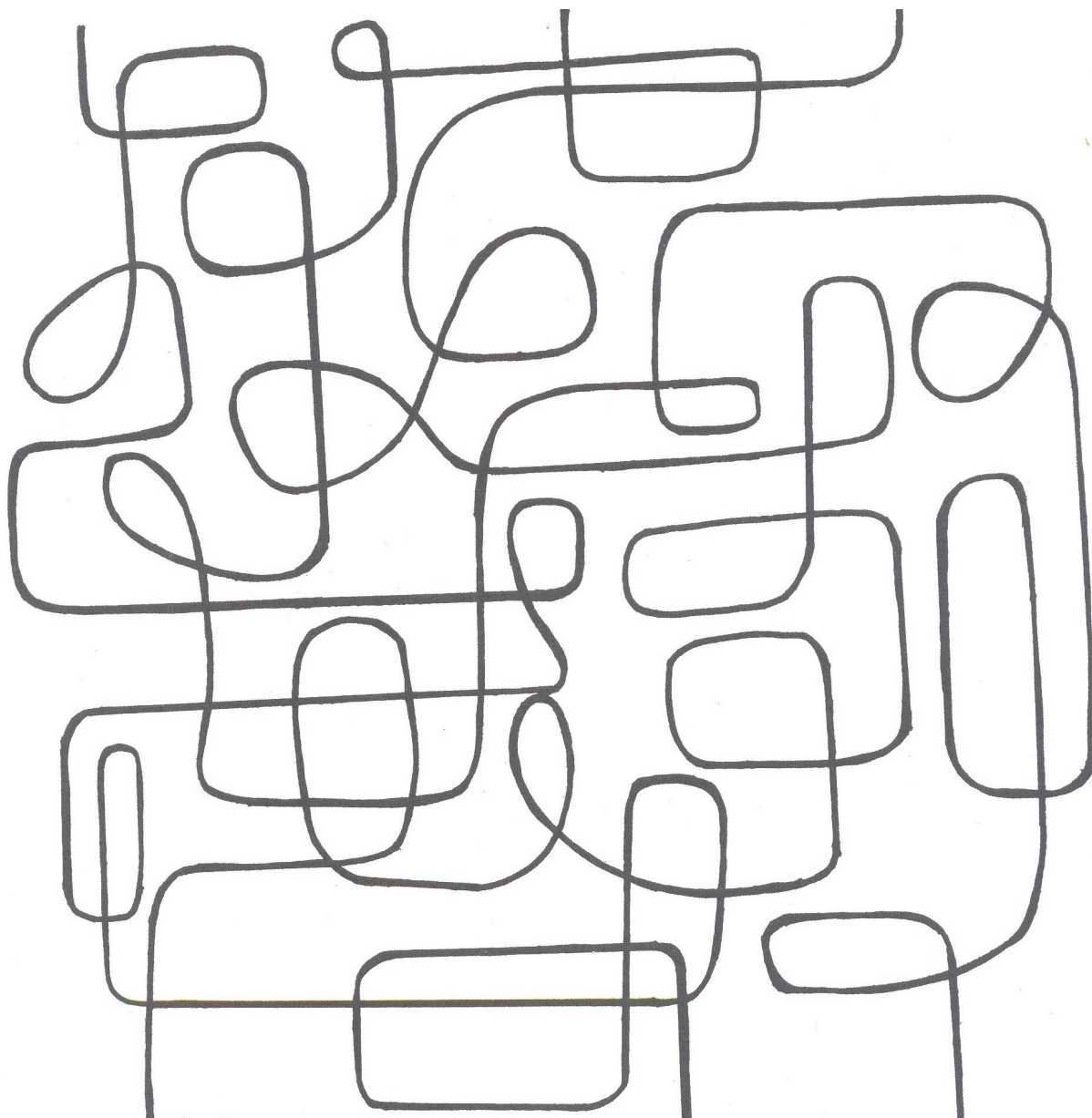
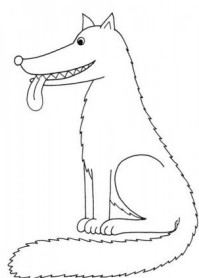
(predskolaci.cz)

VLK OBECNÝ

Vybarvi vlka a pozadí.

(PRVNÍ ENCYKLOPEDIÉ. ZVÍŘATA)

Najdou vlčice svoje mláďata? Pomoz jim.

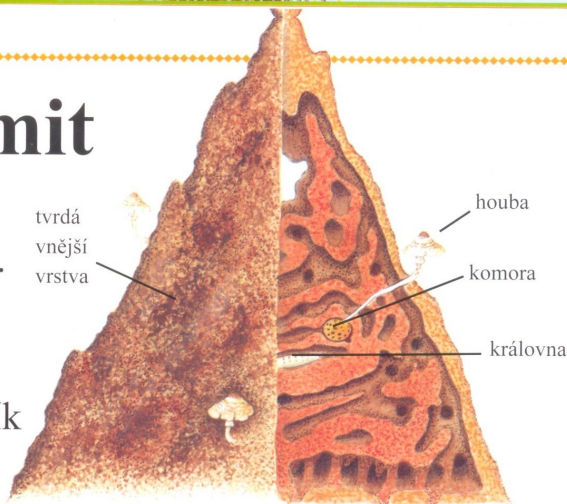
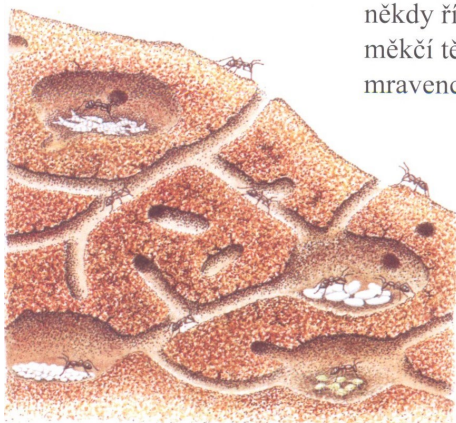

Kdo najde cestu k babičce? Karkulka nebo vlk? Obrázek vybarvi.

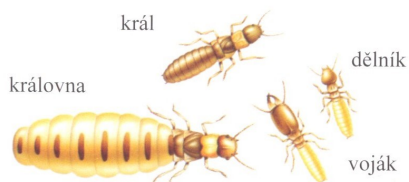
Mravenec a termit

Mravenci a termiti žijí v ohromných hnízdech – mraveništech či termitištích. Uvnitř většiny hnízd je královna, která snáší vajíčka, a tisíce dělníků, kteří pobíhají v kolonii a živí ji. Každý dělník má svou práci – někteří pracují jako vojáci chránící hnízdo, ostatní shánějí potravu a uklízeči udržují čistotu.

▽ Houba roste v hnízdech mravenců ata. Kousky listů nechávají houbě, která se jimi živí a vylučuje cukry, jež slouží mravencům jako potrava.

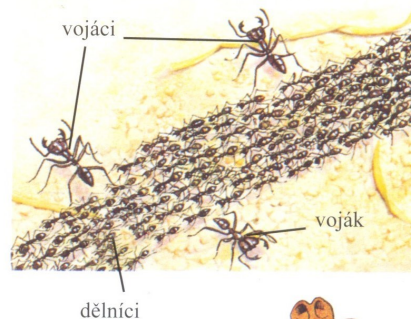

△ V travnatých oblastech budují termiti sedm metrů vysoké hrady z bláta. Většina termitů se živí rostlinstvem, ale někteří jedí houby, které rostou v hnízdech.

▷ Armáda mravenců pochoduje v nekonečných rojích, které mohou být široké až 12 metrů. Živí se hmyzem a malými zvířaty. Dělníci odnášejí kořist do hnízda, zatímco vojáci stojí na stráž. Termitům se někdy říká bílí mravenci. Mají měkčí těla a širší pasy než mravenci.

◁ Královna termitího státu naklade denně 30 tisíc vajíček. Může být dlouhá až 11 centimetrů. Král dorůstá do délky dvou centimetrů a vojáci a dělníci jsou asi o polovinu menší.

◁ Přestože hnízdo mravenců není tak vysoké jako u termitů, je v něm množství oddělení pro kladení vajíček nebo pro péči o mladé mravence. Také se zde uskládňuje potrava.

Zjisti víc
Hrabáč kapský
Včela a vos
Hmyz

Polámal se mraveneček,
ví to celá obora,
o půlnoci zavolali
mravenčího doktora.

Doktor klepe na srdíčko,
potom píše receptis,
tříkrát denně prášek cukru,
bude chlapík jako rys.

Dali prášku podle rady,
mraveneček stůně dál,
celý den byl jako v ohni,
celou noc jim proplakal.

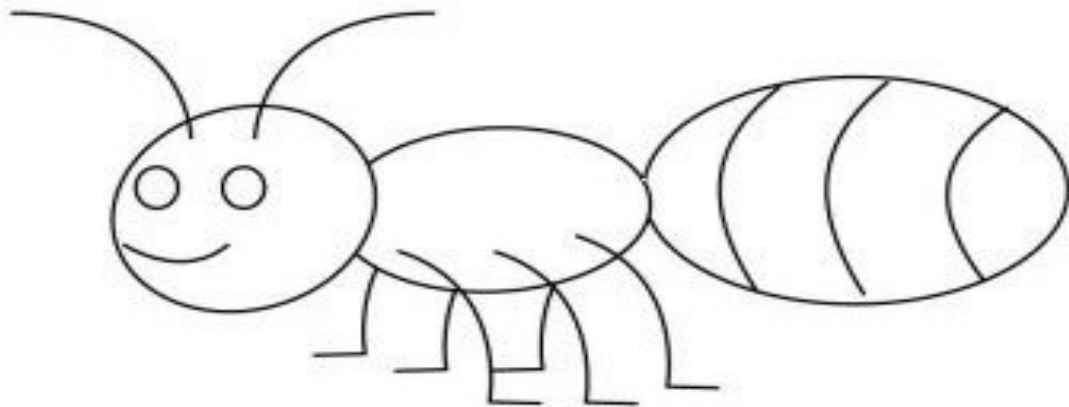
Čtyři stáli u postýlky,
pátý těšil neplakej,
pofoukám ti na bolístku,
do rána ti bude hej.

Pofoukal mu na bolístku,
pohladil ho po čele,
hop a zdravý mraveneček
ráno skáče z postele.

(Kozíšek 1992)

MRAVENEC

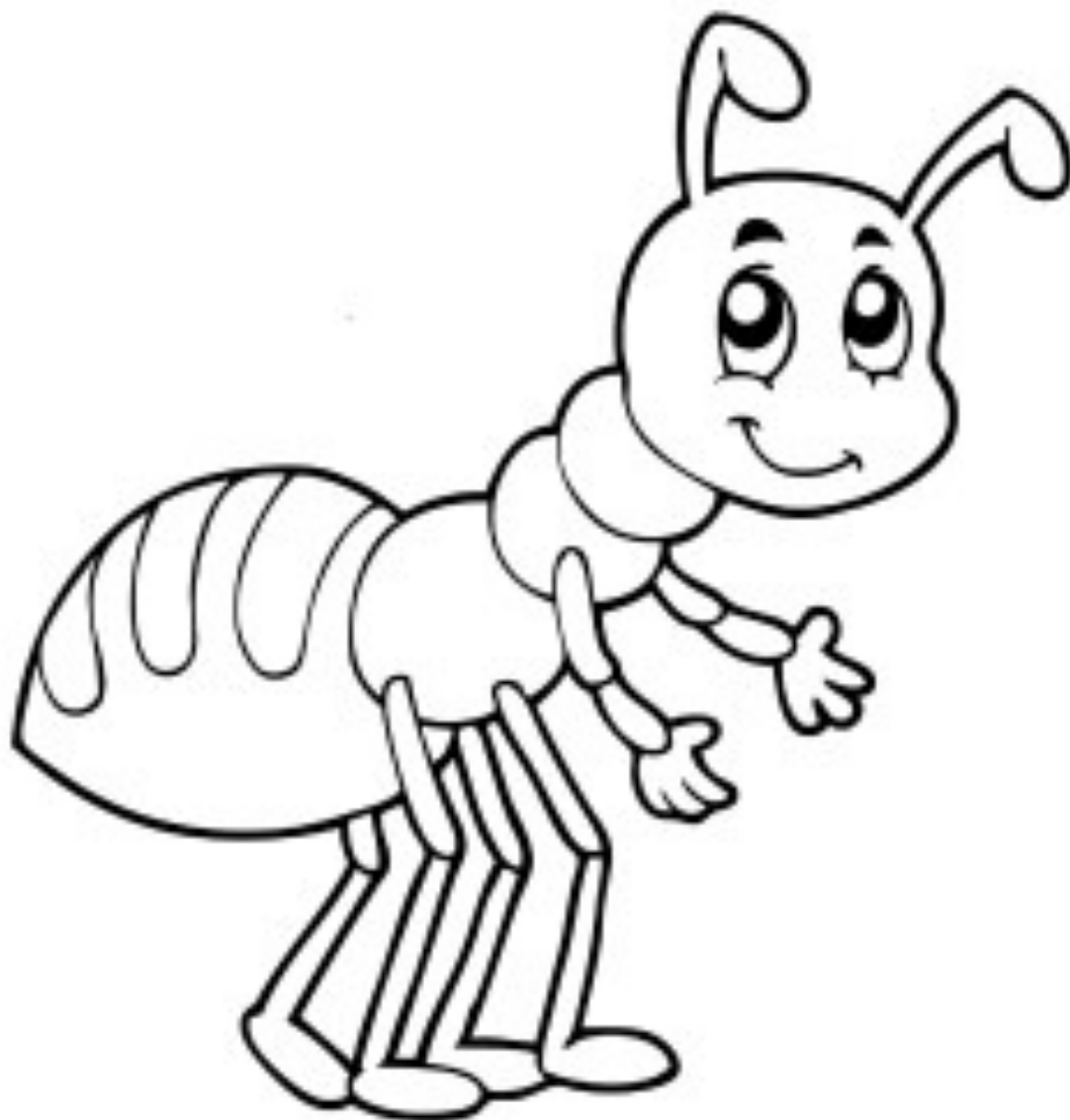

Nakresli mravence podle předlohy.

1 4 2 3 5

The image shows a matching exercise. At the top, there are five numbers: 1, 4, 2, 3, and 5. Below them are five rows of ants, each enclosed in a rectangular box. The first row contains 4 ants. The second row contains 3 ants. The third row contains 1 ant. The fourth row contains 3 ants. The fifth row contains 2 ants. A thin black line starts from the number 1 and points to the first row.

Kolik je v řádce mravenců? Spoj mravence se správným číslem.

Vybarvi mravence.

(Kostenlose Ausmahlbilder - Německo)

Vybarvi obrázek.

(Kostenlose Ausmahlbilder - Německo)